

בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְעֶשֶׂר. רַבִּי יוֹחָנָן אֲשַׁכְּחִיהָ לְיִנּוּקִיהָ דְרִישׁ לְקִישׁ, אָמַר לִיהָ, אֵימָא לִי פְסוּקָה. אָמַר לִיהָ, עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר. אָמַר לִיהָ, פְּרִשִׁיהָ לִי מָר. אָמַר לִיהָ, עֶשֶׂר בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְעֶשֶׂר. אָמַר לִיהָ, וּמִי שִׁרִי לְמַעַבְדָּא הֲכִי קָמִי קֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהָא פְתִיב לָא תְנַסּוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (ס"ו, ט"ז). אָמַר לִיהָ, הֲכִי אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא, חוּץ מִזוּ, שְׁנַאֲמַר הֲבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר, וְיִהְיֶה [טָרַף בְּבֵיתִי, וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת וְגו', אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה] עַד בְּלִי דִּי (מללכ"ג, י"ג). מֵאִי עַד בְּלִי דִּי, אָמַר רַמִּי בַר פֶּפְאָה, עַד שִׁיבְלוּ שְׁפִתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר דִּי. אָמַר, אֵי מְטָאִי לְהֵתֶם, לָא אֲצַטְרִיכְנָא לְךָ. וְלְרַבִּי אוֹשְׁעִיא רַבִּי.

וְגַרְסַנָּן בְּפְסִיקְתָּא, עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר, עֶשֶׂר בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְעֶשֶׂר, עֶשֶׂר עַד שְׁלֹא תִתְחַסֵּר. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֶשֶׂר אֶת שְׁלִי, וְאֲנִי מְעֶשֶׂר אֶת שְׁלֶךָ. תְּבוּאָת זֶרַעךָ (דברים י"ד, כ"ב). אִם זְכִיתֶם, סוּף אַתֶּם יוֹצְאִים לְזֶרַע בִּשְׂדֵה. וְאִם לֹא, סוּף שְׂאִישׁ שְׂדֵה מִתְגַּרְהַ בְּכֶם. וְאִיזְהוּ, זֶה עֲשׂוּ, דְכַתִּיב בֵּיהּ אִישׁ

חק יעקב

קצב יְנֻקִּיהָ דְרִישׁ לְקִישׁ. הוּא בֶן אַחוֹתוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן, וְלֵאחַר מִיתָתוֹ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ אֲשַׁכְּחִיהָ: אֵי מְטָאִי לְהֵתֶם. רַבִּים הַקְּשׁוּ, לְמָה הִשִּׁיבּוּ אֵי מְטָאִי לְהֵתֶם לֹא אֲצַטְרִיכְנָא לְךָ וכו'. וְתִרְצוּ, דְכוּוֹנַת ר' יוֹחָנָן לְחַדְדוֹ לְבִרְיָה דְרִישׁ לְקִישׁ, כְּלוּמַר אַתָּה הֵייתָ חֲכָם יוֹתֵר מִמֵּנִי שֶׁהִגַּעַת לְפִירוּשׁ פְּסוּקָה זֹה, שְׂאִילוּלֵי הַגְּעֵתִי לְפִירוּשׁ פְּסוּקָה זֹה, לֹא הֵייתִי שׂוֹאֲלֶךָ. אֵי נְמִי, אָמַר ר' יוֹחָנָן, אִלוּלֵי אֲנִי צְרִיךְ לְחַכְמַתְךָ, הֵייתִי שׂוֹאֲלֶךָ דְרַךְ שְׂאֵלָה כְּדִי לְחַדְדֶךָ:

עֶשֶׂר עַל חַד שְׁלֶךָ: תְּבוּאָת זֶרַעךָ. הַיּוֹצֵא הַשְּׂדֵה. כָּל הַמְקַרָּא דְרִישׁ:

צְדָקָה, הַכְּשִׁילִם בְּבִנְי אָדָם שְׂאִינָן מִהֲגָנִים, שְׁלֹא יִקְבְּלוּ שְׂכָר עֲלֵיהֶם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אוֹמֵר, זוֹכָה לְבָנִים בְּעֲלֵי חֲכָמָה, בְּעֲלֵי עֶשֶׂר, בְּעֲלֵי אֲגָדָה וכו', בְּדֹאֵיתָא לְעִיל (בתחילת חיבור זה).

וְכַח שְׂכָרָה גְדוּל מְאֹד. בְּדַגְרַסְנָן [הֵתֶם] (בבא בתרא דף י' ע"ב), אָמַר רַבִּי אַבְהוּ, שְׂאֵלוּ אֶת שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד, עַד הֵיכָן פְּחָה שְׁלֹ-צְדָקָה. אָמַר לָהֶם, צְאוּ וּרְאוּ מַה פִּרַשׁ דָּוִד אָבִיא, פְּזֵר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים, [צְדָקְתוֹ עֲמַדַת לְעַד, קִרְנוֹ תִירוּם בְּכָבוֹד] (תהלים קי"ב, ט"ו). רַבָּא אָמַר, מִהֲכָא, הוּא מְרוּמִים יִשְׁכֵּן, מְצַדוֹת סְלָעִים מְשַׁבְּבוּ, לְחַמוֹ נָתַן, מִימֵי נְאֻמָּנִים (ישעיה ל"ג, ט"ז):

פרק רביעי

פרק קצב

הַצְּדָקָה מְעֶשֶׂרֶת לְאָדָם, שְׁנַאֲמַר יִשׁ מִפְּזֵר וְנוֹסֵף עוֹד, וְחִשְׁךְ מִיֶּשֶׁר אֵךְ לְמַחְסוֹר (משלי י"א, כ"ד), נוֹתֵן לְרִשׁ אֵין מַחְסוֹר וְגו' (ס"ס כ"ח, כ"ז).

וְהַצְּדָקָה בְּזִמְנָן הִזָּה בְּמִקוּם הַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁמַעְשְׂרִין לְנוֹתֵן. בְּדַגְרַסְנָן [הֵתֶם] (בפרקא קמא דתעניות דף ט' ע"א), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְכַתִּיב עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר (דברים י"ד, כ"ב), עֶשֶׂר

נפש יהודה

הִיָּה מְקַלְלִי, שְׁהִיוּ מְבַקְשִׁים אֶת נַפְשׁוֹ: בְּעֲלֵי חֲכָמָה. כְּתִיב גַּבִּי צְדָקָה יִמְצֵא חַיִּים, וְכְתִיב גַּבִּי תוֹרָה כִּי מוֹצֵאִי מִצָּא חַיִּים (משלי ח, ל"ה): בְּעֲלֵי אֲגָדָה. מִתּוֹךְ שֶׁהָן דוֹרְשִׁין וּמוֹשְׁכִין אֶת הַלֵּב, הַכֹּל מְכַבְּדִין אוֹתוֹן:

קצב אָמַר לִיהָ. יְנוּקָא לְרַבִּי יוֹחָנָן. פְּרִשִׁיהָ לִי, מֵאִי עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר, כְּפֹל לְמָה לִי: אָמַר לִיהָ. יְנוּקָא, וְהָא כְּתִיב לֹא תִנְסוּ: שְׁיִבְלוּ. שִׁפְסִקוּ: מְלוֹמַר דִּי. יֵאמְרוּ כְּמָה פְּעַמִּים דִּי, יֵשׁ לָנוּ עוֹשֶׂר הַרְבֵּה וְאֵין צְרִיכִין יוֹתֵר: אֵי מְטָאִי לְהֵתֶם. לְהֵאִי קְרָא דְהִבִּיאוּ אֶת הַמַּעֲשֶׂר, יִדְעִית לִיהָ מִמִּילָא: וְלְרַבִּי

אוֹשְׁעִיא רַבִּי. דְאִמְרַת לִי מִשְׁמִיהָ: מְעֶשֶׂר אֶת שְׁלֶךָ. אֵתֵן לְךָ עֶשֶׂר עַל חַד שְׁלֶךָ: תְּבוּאָת זֶרַעךָ. הַיּוֹצֵא הַשְּׂדֵה. כָּל הַמְקַרָּא דְרִישׁ:

אחת, ונותנה לארץ לעבדה למחצה לשליש ולרביע. אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן, אלא הוא משיב רוחות, ומעלה עננים, ומוריד גשמים, ומפריח טללים, ומגדל צמחים, ומדשן פרות, ולא אמר להפריש אלא אחד מעשרה.

גם בזכות המעשרות, תפלתו של אדם נשמעת. כדגרסנן התם, מי עלה שמים וירד (משלי ל', ד'), מי הוא שעולה לשמים תפלתו ומוריד הגשמים, זה המחלק מעשרותיו בחפניו, שמוריד טל (א) ומטר לעולם. מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי הקים כל אפסי ארץ. מי הוא זה שאין תפלתו עולה לשמים ואינו מוריד גשמים, זה שאינו מחלק מעשרותיו בחפניו, שהוא עוצר השמים מלהוריד טל (א) ומטר.

וגרסנן נמי [התם] (במסכת אבות פרק ה' משנה ח'), שבעה מיני פרעניות באין לעולם על שבעה גופי עברות, מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין, רעב [של בצרת בא] [וכו', כדאיתא [לעיל] (בפרק רביעי מחיבור זה, סימן ה').

גם מצינו [במדרש] (במדרש תנחומא), מעשה בחסיד אחד שהיתה לו שדה שמעלה לו אלף מדות בכל שנה, והיה אומר, די לי במה שנתן לי הקדוש ברוך הוא, ואני נותן המעשר, שהוא מאה מדות לשנה. כשהגיע למות, אמר לבנו, בני, הוי זהיר במעשרותיך, שעל ידי

שדה (בראשית כ"ה, כ"ו). היצא השדה. אם זכות, סופך לצאת לשדה, ותראה העולם צריך למים, ותשאלם ויבואו. ואם לאו, סוף ששונאי ישראל יוצאין לקבר בניהם בשדה.

רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, בזכות שני דברים ישראל מתחננין לפני המקום ברוך הוא, בזכות שבת ובזכות מעשרות. בזכות שבת מנין, דכתיב אם תשיב משבת רגלך (ישעיה כ"ח, י"ג), מה פתיב בתריה, אז תתענג על יי וגו' (סס פסוק י"ד). בזכות מעשרות מנין, שנאמר ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך [יי אלהיך] (דברים כ"ו, י"א).

אמר רב הנא, אבות הראשונים הפרישו מעשרות. אברהם הפריש תרומה גדולה, דכתיב הרמתי ידי אל יי וגו' (בראשית י"ד, כ"ב). ואין הרמה אלא תרומה, כדפתיב והרמתם מפניו תרומת יי (במדבר י"ח, כ"ו). יצחק הפריש מעשר ראשון, דכתיב ויזרע יצחק בארץ ההיא, [וימצא בשנה ההיא מאה שערים, ויברכהו יי] (בראשית כ"ו, י"ב). אמר רבי אבא בר רב, והלא אין הברכה שורה לא על דבר המדוד, ולא על השקול, ולא על המנוי, ולמה מדד אותן, כדי לעשרן. הדיא הוא דכתיב, ויברכהו יי. יעקב הפריש מעשר שני, הדיא הוא דכתיב, וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך (סס כ"ח, כ"ב).

וגרסנן נמי התם, תני בשם רב נחמני, בנהג שבועולם, אדם יש לו שדה

נפש יהודה

ושמחת בכל הטוב. באכילת מעשר כתיב: ויזרע יצחק וגו'. וימצא מאה שערים: ולמה מדד. לידע כמה הן:

נֹאמֵר, אֶהֱבֵי יַיִן וְשִׁמֹן לֹא יַעֲשֶׂיךָ (משלי כ"א),

(י"ז).

אָמַר רַבִּי לֹוִי, מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִיא
מַעֲשֶׂר פְּרוֹתָיו כְּרֵאוֹי, וְהִיתָה לוֹ שְׂדֵה
אֶחָת, וְנָתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבּוֹ,
וַעֲשֶׂה חֲצִיָּה זָרַע וְחֲצִיָּה בֵּית מִקְנָאוֹת.
מִיָּד בָּאָה שְׁנַת בְּעֶרְתָּ, וְהָיָה מְזַבֵּן
סָאָה חֲטִיִן בְּסַלְעַ, וְסָאָה מִים בְּתַלְתָּ
סַלְעִים. וְהָיָה מְכַרְזֵי וְאוֹמֵר, אֲנִי מְזַבֵּן
סָאָה דְמִיָּא, דְּעֵבְדָּא תַלְתָּ סָאִין דְּחֲטִיִן.
מִי גָרַם לוֹ, עַל יְדֵי שֶׁהוֹצִיא מַעֲשָׂרוֹתָיו
כְּרֵאוֹי.

וְגַרְסַנָּן [הַתָּם] (בְּחַלְלָה סְלֵבִים כֶּסֶס), כְּרֵאוֹךְ אֶתָּה
בְּעִיר, וְכְרֵאוֹךְ אֶתָּה בְּשְׂדֵה (דְּכַרִּים כ"ח, ג').
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלֵא יֹאמֵר אָדָם, אֱלוֹ
נָתַן לִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂדֵה, הִיִּיתִי
מוֹצִיא מַעֲשָׂרוֹת מִתּוֹכָהּ. אֵלֵא אִם אֵין
לוֹ שְׂדֵה, יִתֵּן מִמָּה שֵׁישׁ לוֹ בְּעִיר.

לְפִיכָּךְ, אֵל יִרְפָּה אָדָם יָדוֹ מִן
הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְיִתְּנֵם כְּרֵאוֹי, מִן הַשְּׂדֵה
וּמִן הַבַּיִת וּמִכָּל מָה שֵׁיבֹא לְיָדוֹ בְּשׁוֹם
עֲנִיָּן בְּעוֹלָם. וּבִזְהָ מוֹלַחוֹ לְמִמוֹנוֹ
וּמִקִּימוֹ, וּמוֹסִיף עָלָיו אֶלֶף פְּעָמִים:

פרק חמושי

פרק קצג

כָּל בֶּן דַּעַת נוֹתֵן כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ
לְהַצִּיל גּוֹפּוֹ מֵעֲנִשׁ בְּדִינֵי בְּנֵי
אָדָם, וְהַצְדָּקָה שְׂאָדָם נוֹתֵן לְעֲנִי,

חק יעקב

וְיִתְּנֵם כְּרֵאוֹי. דְּהֵיִינוּ הַמַּעֲשָׂרוֹת, שְׁלֵא יְהִיוּ בְּעִינְהֵם קָלִים,
וְהֵן נִכְשָׁלִין בְּשִׁבְלֵי זֶה ח"ו, כִּי הַכְּתוּב מְגִיד עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר, מִמָּה
שֵׁישׁ לָךְ יְהִי מָה שִׁיְהִי, וְהוּא מָה שְׁאִמֵּר לְעֵלִיל יְבוּקִיָּה דְרִישׁ
לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, עֶשֶׂר בְּשִׁבְלֵי שְׁתַּתַּעֲשֶׂר, מִכָּל מָה שְׁבֵא לְיָדְךָ
וְהִי אֵיתָא בְּסַפְרֵי, עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ, אֵין לִי
אֵלֵא תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ שְׁחִיבַת בְּמַעֲשֶׂר, רַבִּית וּפְרָקְמִיָּא וְכָל שְׂאֵר רוּחִים מְנִינֵי שְׁחִיבֵי בְּמַעֲשָׂרוֹת, ת"ל אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ וְכו' עיי"ש:

הַמַּעֲשֶׂר זָכִיתִי לְאֵלוֹ הַנְּכֻסִים. שְׂנָה
רֵאשׁוֹנָה נָתַן הַמַּעֲשֶׂר מֵאֶלֶף מְדוּת,
מֵאָה. בְּשְׁנָה הַשְּׁנִיתִי אָמַר, לְמָה אֶתֵּן
כָּל כֶּךָ, חֶסֶר מִהַמַּעֲשֶׂר עֲשָׂרָה, חֶסֶרָה
הַשְּׂדֵה מֵאָה. לְשְׁנָה הַשְּׁלִישִׁית חֶסֶר
מֵהֶם עֲשָׂרִים, חֶסֶרָה הַשְּׂדֵה מֵאֵתִים
לְשְׁנָה. וְכֵן כָּל שְׁנָה וְשְׁנָה, עַד שְׁחִזְרָה
הַשְּׂדֵה לְמֵאָה מְדוּת. וְהָיָה מִתַּעֲצָב
מְאֹד. בָּאוּ אֱלֹוֹ אֶחָיו וּבֵית אָבִיו
מִקְשָׁטִים בְּלְבוּשִׁים נְאִים. אָמַר לָהֶם,
וְכִי לְשִׂמְחָה אַתֶּם בָּאִים, הִיָּה לָכֶם
לְנַחֲמֵנִי. אָמְרוּ לוֹ, לְמָה לֹא נִשְׂמַח.
שְׂמַתְחֵלָה הִיִּיתָ אֶתָּה בְּעַל הַבַּיִת
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּהֵן, וְעַכְשָׁיו
נַעֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעַל הַבַּיִת
וְאֶתָּה כְּהֵן. מִיָּד נָתַן אֶת הַמַּעֲשֶׂר
כְּהֵן, וְחִזְרָה הַשְּׂדֵה לְכַמָּה שְׁהִיתָה
בְּתַחֲלָה.

אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ, וְשׁוֹב מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד
שֶׁהָיָה כּוֹנֵס יַיִן וְשִׁמֹן, וְלֹא הָיָה מוֹצִיא
מַעֲשָׂרוֹתָיו כְּרֵאוֹי. נִכְנַס בּוֹ רוּחַ תְּזוּזִית,
וְנָטַל הַמַּקֵּל, וְהִתְחִיל מְשַׁבֵּר הַחֲבִיּוֹת.
גָּעַר בּוֹ בְּנוֹ. מָה עָשָׂה. נָטַל אֶת הַמַּקֵּל,
וּפְצָעוֹ עַל רֵאשׁוֹ. אָמַר לוֹ, הָרוּחַ
מְסִיעֵנִי, וְאֶתָּה גּוֹעַר בִּי. אָמַר לוֹ, תֵּן לִי
מִקֵּל בְּיָדִי, וְאֲשַׁבֵּר אֶף אֲנִי. נָתַן לוֹ אֶת
הַמַּקֵּל, הוּא מְתַבֵּר חֲדָא חֲדָא, וְהוּא
מְתַבֵּר תְּרֵי תְּרֵי. מִי גָרַם לוֹ זֶה, עַל יְדֵי
שֶׁלֹא הוֹצִיא מַעֲשָׂרוֹתָיו כְּרֵאוֹי. וְעָלָיו

נפש יהודה

רוּחַ תְּזוּזִית. רוּחַ רַעָה: דְּעֵבְדָּא תַלְתָּ סָאִין. בְּסֶךְ שְׁווֹה תַלְתָּ
סָאִין חִיטִין, אֲנִי לֹוקַח בְּעַד סָאָה מִים: וּבִזְהָ. בְּצַדְקָה וּמַעֲשֶׂר
שׁוֹב אֵין מִמוֹנוֹ חֶסֶר, כְּדָא מְרַן מִלַּח מִמוֹן חֶסֶר (כְּתוּבוֹת ט"ו ע"ב):

בְּשׁוֹם עֲנִיָּן. וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל (תַּעֲנִית ט' ע"א), עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר, הִכִּי אֵיתָא בְּסַפְרֵי, עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ, אֵין לִי
אֵלֵא תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ שְׁחִיבַת בְּמַעֲשֶׂר, רַבִּית וּפְרָקְמִיָּא וְכָל שְׂאֵר רוּחִים מְנִינֵי שְׁחִיבֵי בְּמַעֲשָׂרוֹת, ת"ל אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעְךָ וְכו' עיי"ש: